

УДК 796.011:37.037: 378.4(492)
DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2024.92.21>

Т. О. Белкова

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри реабілітаційної та спортивної медицини
Донецького національного медичного університету

С. А. Кушнірук

доктор педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри педагогіки педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ (ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ) В УНІВЕРСИТЕТАХ США

У статті представлено систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) в університетах США. Актуальність обраної теми визначається об'єктивною потребою суспільства у зміцненні та збереженні здоров'я населення завдяки такому важливому та соціально значущому напрямку сучасної медицини, як реабілітація. Зростаючий попит на фахівців даної галузі, здатних успішно здійснювати професійну діяльність на міжнародному ринку праці, з кожним роком набуває все більшого розвитку, привертаючи увагу значної кількості фахівців (лікарів-дослідників, фізіотерапевтів, психологів, корекційних вчителів) у всьому світі. Тому, гадаємо, буде цікаво познайомитися із системою освіти країни, яка довела свою конкурентоспроможність на світовому ринку.

Метою статті є аналіз змісту, специфіки та особливостей системи професійної підготовки бакалаврів і магістрів з фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах США.

Встановлено перелік Американських університетів, які проводять підготовку бакалаврів та/або магістрів з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії). Детально охарактеризовано систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) у Державному університеті м. Янгстаун (Youngstown State University) штат Огайо. Проведений аналіз змісту дисциплін навчального плану підготовки докторів фізичної терапії. Уточнено терміни навчання та кількість кредитів на підготовку фахівців цього профілю відповідно до Європейської кредитної системи (ECTS). Розглянуто особливості використання комплексної оздоровчої програми Be Well BU Університету Белмонта, на якій має будуватися практична діяльність, що забезпечена професійною майстерністю.

Отже, система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізична терапія та ерготерапія) в університетах США – це комплекс організаційних, психолого-педагогічних заходів, які сприяють формуванню у студентів знань, умінь і навичок, необхідних для набуття ними професійних якостей. Безперечно, насамперед це стосується розуміння зміцнення, збереження та профілактики здоров'я особистості, яке займає центральне місце в уміннях і знаннях спеціаліста з фізичної реабілітації/фізичної терапії, ерготерапії.

***Ключові слова:** заклад освіти, здоров'я, студент, система професійної підготовки, освітня програма, майбутній фахівець з фізичної реабілітації.*

Постановка проблеми. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичних та ерготерапевтів) є одним із важливих питань кадрової політики країни у сфері охорони здоров'я, ефективно вирішення якого забезпечує успішний розвиток реабілітаційної медицини як складової здоров'я. система догляду. Нормативно-змістовні принципи професійної діяльності спонукають сучасних фахівців у сфері реабілітації до певного кола професійних знань, умінь і навичок. Основою їх формування є безпосередня мотивація професійного вибору. Заклади освіти, які готують майбутніх фахівців з фізичної реабілітації,

перебувають у ситуації, коли необхідно поєднати теорію з сучасною практикою та вмінням розв'язувати практичні завдання, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, які характеризуються складністю та невизначеністю умов [1, с. 1].

Сьогодні в Україні особливо гостро стоїть питання покращення професійної підготовки бакалаврів та/або магістрів фізичної реабілітації (фізична терапія та ерготерапія) відповідно до міжнародних стандартів в конкурентних умовах сучасного суспільства. На нашу думку, досвід зарубіжних вчених і фахівців з підготовки фізичних реабілітологів (фізичних терапевтів) може бути

використаний для вдосконалення освітніх програм вітчизняних закладів вищої освіти [4, с. 98].

Розбудова національної системи освіти України в умовах інтеграції в європейський освітній простір ставить перед українськими науковцями цілу низку стратегічних завдань. Серед них особливої уваги потребують завдання вдосконалення системи професійної підготовки, розвитку і забезпечення високої якості освіти, яка потребує суттєвого оновлення з урахуванням міжнародного досвіду країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури свідчить, що питання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) з урахуванням досвіду розвинених країн світу знайшли відображення в багатьох дослідженнях таких вчених, як В. Базильчук, М. Белікова, Г. Бойка, Т. Бугеря, О. Волик, В. Григоренко, Ю. Дутчак, О. Карпукіна, В. Крупа, В. Кукса, О. Міхеєнко, Ю. Лянной, Л. Суцценко, О. Фастівець та ін.

На думку науковців А. Герцик, В. Клапчук, В. Мухіна, Є. Приступи фізична реабілітація, яка знаходиться на стику галузей фізичного виховання та охорони здоров'я і спрямована на максимальне відновлення функціональних можливостей організму особистості після перенесених травм або захворювань шляхом використання фізичних вправ, займає нині одне з головних місць у комплексі реабілітаційних заходів. Орієнтація на реорганізацію наявних та створення нових спеціальностей підготовки фахівців є важливою рисою сучасного розвитку освітньої сфери України [2, с. 60–62].

Вища освіта може бути визнана якісною за умов задоволення потреб і вимог: особистості як споживача освітніх послуг, замовника-роботодавця, держави та світової освітньої і наукової спільноти. Споживач освітніх послуг визнаватиме вищу освіту якісною тільки тоді, коли ця освіта гарантуватиме йому, як особистості, реалізацію власних здібностей, отримання сучасних знань, умінь і навичок, достатній рівень оплати праці, конкурентоспроможність як фахівця на ринку праці. Замовник-роботодавець вимагає від фахівця високої професійності, компетентності, готовності до високопродуктивної діяльності, спрямованої на досягнення підприємством конкурентоспроможності. Держава прагне через вищу освіту забезпечити формування і розширене відтворення інтелектуального потенціалу нації [7, с. 190].

Тому вирішення проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в Україні має здійснюватися на національному рівні з використанням міжнародного досвіду. У країнах Європи та світу в реабілітаційній діяльності використовують термін «фізична терапія», який за змістом

майже ідентичний терміну «фізична реабілітація». «Фізична реабілітація» як освітня спеціальність визнана в Україні, тоді як «фізична терапія» – це спеціальність, поширена в понад 130 державах світу.

Мета статті – дослідити систему професійної підготовки професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) в університетах США.

Виклад основного матеріалу. Для нашого дослідження важливим є аналіз освітніх систем провідних університетів світу, які мають високий рівень освіти, тому проаналізуємо професійну підготовку майбутніх фахівців фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) у провідних університетах США.

Університети США домінують у світових рейтингах, а країна також пропонує широкий вибір цікавих місць для здобуття вищої професійної освіти. Системи державних університетів частково субсидуються урядами штатів і можуть мати багато кампусів, розкиданих по всьому штату, де навчаються сотні тисяч студентів. Ступінь магістра можна отримати, якщо ти вже маєш ступінь бакалавра. У рамках навчання на магістерських програмах необхідно пройти 12–18 навчальних курсів, які часто завершуються екзаменаційним тестом та/або підготовкою проекту [6].

У процесі дослідження було встановлено, що вища освіта в Сполучених Штатах Америки має багатоступеневу структуру. Після закінчення дворічного коледжу випускник отримує ступінь Associate Degree, яка є нижчим щаблем в американській системі вищої освіти. У чотирирічному коледжі студенти отримують повну вищу освіту I ступеня – бакалаврат з присвоєнням ступеня бакалавра. Навчання в американських університетах дає можливість після отриманої вищої освіти I ступеня здобути II ступінь – магістра. Вчений ступінь магістр (Master's degree) є проміжним між бакалавром і доктором та присвоюється після одного року навчання. Наступним рівнем освіти є «Фундаментальні наукові програми» тривалістю 1–2 роки. За цей час виконується наукова робота і готується дисертація, після захисту якої здобувач отримує ступінь доктора філософії [3, с. 162].

У Сполучених Штатах до 2001-го року фізичний терапевт лікарем не вважався (спеціальність йшла під термінологією навколomedичною або парамедичною), фізіотерапію вивчали як другий ступінь – «магістр», вимога від абітурієнта – перший бакалаврський ступінь з будь-якої спеціальності (біологія, філософія, історія, психологія тощо).

З 2001-го року American Physical Therapy Association (APTA) лобіювала нову систему, за якою фізичний терапевт проходить семирічну програму навчання і за підсумками виходить зі ступенем «Doctor of physical therapy» (DPT). Ця система аналогічна отриманню будь-якої іншої

медичної спеціальності, результатом якої є одержання диплома лікаря з фізичної терапії. На даний момент усі університети в США працюють за цією програмою. Необхідно зазначити, що американська система медичної підготовки відрізняється від аналогічних програм у інших країнах. Випускники середніх шкіл не мають права подавати заяви до вищих медичних закладів США. Після закінчення середньої школи необхідно пройти чотирирічний курс попереднього навчання в коледжі за програмами, які, як правило, містять курси з органічної та неорганічної хімії, біології, математики, фізики, психології, а також суспільних наук. Лише після завершення подібної чотирирічної програми навчання можна вступати до вищих медичних закладів. Проаналізуємо програми підготовки майбутніх

докторів з фізичної терапії у провідних університетах США, а саме: у Державному університеті м. Янгстаун (Youngstown State University) [9].

Державний університет м. Янгстаун (штат Огайо), заснований у 1908 році, на сьогодні складається з відділення післядипломної освіти та шести коледжів: ділового адміністрування; освіти; образотворчих і виконавських мистецтв; охорони здоров'я і соціальних служб; гуманітарних і соціальних наук; інженерних технологій та математики. Університет проводить підготовку бакалаврів за 115 спеціальностями, магістрів за 44 спеціальностями та докторів з управління освітою (EDD), фізичної терапії (DPT) тощо [9].

Освітня програма підготовки доктора фізичної терапії починається влітку і триває три роки

Таблиця 1

Освітня програма підготовки докторів фізичної терапії у Державному університеті м. Янгстаун (Youngstown State University)

Семестр	1st Semester (літо)	2nd Semester (осінь)	3rd Semester (весна)
Роки	курс кредити	курс кредити	курс кредити
ДФТ 1	кредити курс кредити курс кредити ДФТ 1 Gross Anatomy I and Lab / Аналітична анатомія I і лабораторна робота 4 Clinical Foundation Skills I / Фундаментальні клінічні навички I 3	Gross Anatomy II and Lab / Аналітична анатомія II і лабораторна робота 4 Pathology / Патологія 4 Histology / Гістологія 1 Pharmacology for PT / Фармакологія для ФТ 1 Imaging and Lifespan Pathology for PT / Обробка клінічної картини, патологія і ФТ протягом усього життя 2 Clinical Foundation Skills / Фундаментальні клінічні навички II 2	Clinical Decision Making I / Клінічні рішення I 6 Functional Anatomy / Функціональна анатомія 3 Language, Culture, and Health / Мова, культура і здоров'я 2 Applied Neuroscience / Прикладна неврологія 4
	Разом 7	Разом 14	Разом 15
ДФТ 2	Integrated Clinical Education Experience (8 wks) / Інтегрований клінічний освітній досвід (8 тижнів) 6 Community Applications (6 wks) / Діяльність у спільноті (6 тижнів) 3	Clinical Decision Making II / Клінічні рішення II 6 Critical Inquiry I / Критичний запит I 3 Special Topic – Pediatrics / Спеціальна тема – педіатрія 3 Legal and Ethical Issues in PT / Правові та етичні проблеми у ФТ 2 Healthcare Delivery / Охорона здоров'я 1	Clinical Decision Making III / Клінічні рішення III 6 Clinical Decision Making III: Advanced Cases / Клінічні рішення III: запущені випадки 3 Critical Inquiry II / Критичний запит II 2 Special Topics – Geriatrics / Спеціальна тема – геріатрія 2 Management and Leadership in PT / Управління та лідерство у ФТ 2
	Разом 9	Разом 15	Разом 15
ДФТ 3	Clinical Education II (6 wks) / Клінічна освіта II (6 тижнів) 4 Clinical Decision Making IV: Part I / Клінічні рішення IV: частина I 3	Clinical Decision Making IV: Part II / Клінічні рішення IV: частина II 3 Clinical Decision Making IV: Advanced Cases / Клінічні рішення IV: додаткові випадки 2 Critical Inquiry III / Критичний запит III 2 Professional Issues / Професійні питання 2 Clinical Education III (9 wks) / Клінічна освіта III (9 тижнів) 6	Clinical Education IV (15 wks) / Клінічна освіта IV (15 тижнів) 12
	Разом 7	Разом 15	Разом 12

очного навчання. Навчальний рік має три рівнозначні семестри (літній, осінній та весняний). Всього дев'ять семестрів (табл. 1).

Треба вказати на такі дисципліни, як «Clinical Foundation Skills I / Фундаментальні клінічні навички I», на яку відводиться 3 кредити, та «Integrated Clinical Education Experience (8 weeks) / Інтегрований клінічний освітній досвід (8 тижнів)», на яку відводиться 6 кредитів. Зазначені дисципліни спрямовані на формування клінічних навичок у майбутніх фізичних терапевтів. Аналіз навчальної програми підготовки доктора фізичної терапії у Державному університеті м. Янгстаун показав, що на вивчення фундаментальних дисциплін відводиться 24%, дисципліни клінічної професійної підготовки складають 45%, прикладні дисципліни – 6%, клінічна освіта (практика) складає 25%, і триває 38 тижнів.

Для нашого дослідження корисними є напрацювання Університету Белмонта (Belmont University). Розташований поблизу центру Нешвілла, штат Теннессі, Белмонт визнаний на національному рівні як «найбільш інноваційніший» університет за його високоякісні академічні програми. У Белмонтському університеті навчається понад 8200 студентів, які представляють усі штати та близько 28 країн. Приватна програма магістра ерготерапії (MSOT) Університету Белмонта розроблена виключно для ліцензованих асистентів ерготерапії (ОТА), які також отримали початкову сертифікацію NBCOT. Обмежена кількість місць у програмі також доступна для ліцензованих асистентів фізіотерапевта (РТА), які працювали з ерготерапевтом. Денна програма пропонується в прискореному форматі [8].

Розглянемо одну з них – комплексну оздоровчу програму BU «Be Well» (10 вимірів благополуччя), яка допомагає студентам освоїти практичні навички, що ведуть до покращення здоров'я та благополуччя, а також визначає спосіб життя, що відображає сенс їхнього життя. Основна мета програми – допомогти студентам досягти вищого рівня особистого здоров'я. Здоров'я визначається у десяти вимірах: фізичному, емоційному, інтелектуальному, соціальному (міжособистісному), культурному, духовному, екологічному, фінансовому, професійному.

Фізичне здоров'я – це більше, ніж рівень фізичної підготовки. Це також загальний стан вашого організму і відсутність захворювань. Рішення, які ви приймаєте зараз, можуть вплинути на ваші звички протягом життя, значною мірою визначаючи тривалість і якість вашого життя. Якщо ви краще дбаєте про свої фізичні потреби, ви забезпечуєте краще фізичне здоров'я.

Емоційне здоров'я відображає вашу здатність розуміти свої почуття та справлятися з ними. Це передбачає увагу до власних думок і почуттів, моніторинг своїх реакцій і виявлення перешкод

емоційної стабільності. Досягнення такого типу здоров'я вимагає навмисної саморефлексії та активного пошуку рішень емоційних проблем.

Інтелектуальне здоров'я вимагає постійного виклику розуму. Люди, які насолоджуються інтелектуальним здоров'ям, ніколи не перестають вчитися. Вони шукають знань і приймають виклики, щоб збагатити своє розуміння таємниць світу.

Соціальне здоров'я включає участь громади, соціальну відповідальність і громадянські дії – все це сприяє нашому спільному здоров'ю як окремих осіб, сусідів і колективного суспільства. Практика оздоровчого обслуговування означає культивування стилю життя відповідальності, залученості, скромності та роздумів з окремими людьми та спільнотами навколо нас, щоб ми могли створити світ у служінні один одному та один для одного. Служби охорони здоров'я надають доступну, високоякісну медичну допомогу, включаючи профілактичну допомогу, підтримку здоров'я, лікування хвороб або травм.

Культурне здоров'я розуміється як прийняття, цінування та навіть відзначення різних культурних способів взаємодії людей у світі. Те, якою мірою ви підтримуєте та цінуєте культурну самобутність, є одним із показників культурного благополуччя.

Духовне здоров'я охоплює всі аспекти життя особистості та допомагає людині знайти сенс, мету, надію та спокій.

Екологічне здоров'я включає придатність для життя вашого оточення та належне управління ресурсами, як природними, так і створеними людиною. Практика екологічного оздоровлення ставить перед вами завдання дізнатися про Творіння та захистити його, а також активно працювати над тим, щоб зробити світ чистішим і безпечнішим.

Фінансове здоров'я (благополуччя) означає вашу здатність жити за коштами та розпоряджатися грошима таким чином, щоб ви були спокійні. Це включає збалансування ваших доходів і витрат, обмеження боргів, заощадження на майбутнє та формування здорового мислення щодо грошей.

Освіта в університеті Белмонт підготує вас до життя, сповненого сенсу та мети, незалежно від того, яку кар'єру ви оберете. Belmont пропонує цілісний підхід до оздоровлення, який стосується всіх аспектів того, ким ви є, і дозволяє вам прагнути до кожного виміру оздоровлення.

Приватний чотирирічний університет Белмонт об'єднує найкращі знання та професійну освіту в християнській спільноті навчання та служіння. Мета університету – допомогти студентам дослідити свої пристрасті та розвинути свої таланти для задоволення світових потреб [5].

Висновки і пропозиції. Реабілітація – новий елемент медичної системи України, але є обов'язковою складовою частиною охорони здоров'я в кожній розвиненій країні. Професійна підготовка

майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) в університетах США розглядається як система психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку освітнього процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання інноваційного характеру щодо здійснення наукової та професійної діяльності.

Таким чином, аналіз закордонного досвіду системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії та ерготерапії) в університетах США дозволяє врахувати позитивні здобутки при розробленні сучасних освітньо-професійних програм, характеристик і стандартів підготовки майбутніх реабілітологів у вітчизняних закладах освіти.

Список використаної літератури:

1. Ільницька Г. С., Ільницька Л. В., Очередыко Л. В., Улаєва Л. О., Спужак В. Б. Дослідження факторів, що впливають на вибір професії фізичного терапевта. Збірник наукових праць : *Освітній дискурс*, 2024. URL: [http://journal-discourse.com/files/pdf/2019_18\(11-12\)-8.pdf](http://journal-discourse.com/files/pdf/2019_18(11-12)-8.pdf)
2. Жарська Н. Від лікувальної фізичної культури та реабілітації до фізичної терапії: еволюція освітньої та наукової сфери. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2019. № 2(34). С. 60–67.
3. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : теоретико-методичний аспект : [монографія]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 566 с.
4. Лянной Ю. О. Система професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Нідерландів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015, № 3 (47). С. 97–107.
5. Магістр ерготерапії (MSOT). Belmont University. URL: <https://www.mba-magistratura.com/institutions/belmont-university/magistr-ergoterapiyi-msot> (дата звернення 29.04.2024)
6. 7 магістерських програм з ерготерапії в США на 2024 рік. URL: <https://www.mba-magistratura.com/master> (дата звернення 15.12.2023)
7. Шевчук Т.В., Сідельник О.П. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів як невід'ємна детермінанта формування їхніх професійних компетенцій. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна*. 2017. Вип. 27(2). С. 189–193.
8. Bruins for life. Great Career Outcomes. URL: <https://www.belmont.edu/> (дата звернення 29.04.2024)
9. Youngstown State University. URL: <http://www.ysu.edu/> (дата звернення 29.04.2024)

Belkova T., Kushniruk S. The system of professional training of future specialists in physical rehabilitation (physical therapy and occupational therapy) in the universities of the USA

The article presents the system of professional training of future specialists in physical rehabilitation (physical therapy and occupational therapy) in US universities. The relevance of the chosen topic is determined by the objective need of society to strengthen and preserve the health of the population thanks to such an important and socially significant direction of modern medicine as rehabilitation. The growing demand for specialists of this profile, capable of successfully carrying out professional activities on the international labor market, is gaining more and more development every year, attracting the attention of a significant number of specialists (research doctors, physiotherapists, psychologists, correctional teachers).) all over the world. Therefore, we think it will be interesting to get acquainted with the education system of the country, which has proven its competitiveness on the world market.

The purpose of the article is to analyze the content, specifics and features of the system of professional training of bachelor's and masters in physical rehabilitation (physical therapy and occupational therapy) in US universities.

Installed list of US universities that offer bachelor's and/or master's degrees in physical rehabilitation (physical therapy and occupational therapy). The system of professional training of future specialists in physical rehabilitation (physical therapy and occupational therapy) at Youngstown State University (Youngstown State University), Ohio is described in detail. An analysis of the content of the disciplines of the training plan for doctors of physical therapy was carried out. The terms of study and the number of credits for training specialists of this profile in accordance with the European Credit System (ECTS) have been clarified. The peculiarities of using the Be Well BU comprehensive wellness program of Belmont University, which should be based on practical activities provided with professional skills, are considered.

Therefore, the system of professional training of future specialists in physical rehabilitation (physical therapy and occupational therapy) in the universities of the USA is a complex of organizational, psychological and pedagogical measures that contribute to the formation of students' knowledge, abilities and skills necessary for their acquisition of professional qualities. Of course, this primarily concerns the understanding of strengthening, preservation and prevention of personal health, which occupies a central place in the skills and knowledge of a specialist in physical rehabilitation/physical therapy, occupational therapy.

Key words: educational institution, health, student, professional training system, educational program, future specialist in physical rehabilitation.